

Leoš Pospíšil: Čeští vězni v koncentračním táboře Dachau.

Bakalářská práce. Ústav historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice, Pardubice 2012.

Oponentský posudek.

Leoš Pospíšil předložil bakalářskou práci na téma každodenního života v koncentračním táboře Dachau (dále jen „KT Dachau“) a měl se přitom zaměřit především na české vězně. Jak sám autor přiznává, k problematice nacistických koncentračních táborů včetně Dachau existuje široké množství odborné i neodborné literatury. Ačkoliv to autor ve své práci explicitně nevyjádřil, bylo zcela očividně jeho ambicí shrnout a zhodnotit poznatky dosavadního bádání a konfrontovat je s vlastním studiem pramenů (převážně memoárové literatury). Na základě toho se L. Pospíšil snažil podat ucelený obraz každodenního života vězňů v KT Dachau.

Za ne zcela výstižný však považuji samotný název práce, protože obsah mu tak úplně neodpovídá. Českým vězňům je sice věnovaná značná pozornost, avšak už struktura práce napovídá, že student chtěl podat všeobecný popis života vězně v Dachau, přičemž použil jako konkrétní případy právě české vězně. Trefnější by tedy byl jiný titul bakalářské práce (např. „Každodenní život v KT Dachau na příkladu českých vězňů“). Je však pravda, že se příliš neodchýlil od vlastního zadání práce.¹

Velkou výhradu mám ale k pramenné základně, resp. k heuristické práci. V zadání bakalářské práce je uvedeno, že mezi základní prameny budou patřit kromě memoárové literatury také dosud nepublikované archivní dokumenty. Autor však tyto prameny nejen nepoužil, ale prohlásil, že na základě jeho zjištění mají pro něho příslušné fondy uložené ve Vojenském ústředním archivu a Archivu Národního muzea „nulovou hodnotu“, protože jejich obsah má být již zveřejněn v memoárové či odborné literatuře (s. 2-3). Autor měl rozhodně použít vhodnější formulaci a hlavně ji podložit konkrétními argumenty, např. mohl odkazovat současně na literaturu i archivní prameny a hledat případné rozdíly.

Co se týká struktury práce, konstatuji, že je přehledná a výstižná – navzdory tomu, že byl použit méně tradiční model většího množství kapitol (celkem 29 včetně úvodu a závěru) bez užití hierarchické struktury kapitol a podkapitol. Kapitoly na sebe však logicky navazují.

K vlastní obsahové stránce však mám několik připomínek:

1) V kapitole 8 (Táborová hierarchie) autor píše, že nejzásadnějším faktorem byl „propagovaný názor o rasovém rozdělení společnosti na árijce a podlily“ (s. 14). Za „árijce“ (ba dokonce „árijskou třídu“) přitom označil vedle Němců například Skandinávce, zatímco východní Slované prý nebyli počítáni k „lidské společnosti“ stejně jako Židé či Cikáni. Takové formulace jsou zcela zavádějící. Autor si plete pojmy „árijský“ a „nordická rasa“. Nacisté používali označení „árijec“ jako synonymum pro „nežida“ (za árijce platili i Češi nežidovského původu), nejednalo se o rasovou kategorii. Tou byla naopak antropologicky definovaná nordická rasa (světlé oči a vlasy, vysoká postava, dlouhá lebka, úzký obličej atd.). Nacističtí „rasoví experti“ ji považovali za základ především germánských národů, ale vedle ní byly za „cenné“ považovány i další rasy (plavovlasá fálská s širokým obličejem a tmavá dinárská s vysokou postavou a krátkou hlavou).² Na druhé straně byla za inferiorní považována světlavá a podsaditá východobaltická rasa, typická pro východní Slované. Ovšem i mezi Slované se vyskytovala nordická rasa a její nositelé tak mohli být eventuálně poněmčeni. Studentovi doporučuji např. knihu Christophera Huttona *Race and Third Reich*.

¹ Autora odkazují na text *Tschechische Häftlinge im Konzentrationslager Dachau*, jehož autorkou je Zuzana Mosnáková. Studie bohužel nebyla zřejmě publikována knižně či ve formě vědeckého článku, přesto autorka používá poznámkový aparát a čerpala i z pramenů z německého Bundesarchivu. Odkaz: <http://www.hagalil.com/czech/dachau/index.htm>

² Osoby „čisté nordické rasy“ byly navíc v samotném Německu spíše výjimkou. Němci byli rasově promíšení.

2) V kapitole 19 (Euthanasie a T-4) autor jednak nevysvětlil krycí název „T-4“ a potom s tímto termínem nakládal, jako kdyby se jednalo o nějakou organizaci („psychiatři z T-4“, s. 35), což není pravda. O T-4 kromě autorem citované literatury např. kniha Roberta Proctora *Rasová hygiena: Lékařství v době nacismu* (o euthanasii viz s. 195-243).

3) Kapitola 18 byla věnována tzv. „pokusným stanicím“, resp. lékařským pokusům na věznicích v Dachau. Zde se autor bohužel držel především memoárové literatury, ač k tomuto tématu existuje celá řada dobře dostupných knižních titulů. Kdyby si tuto literaturu opatřil, věděl by, že zmiňovaný dr. Schilling byl popraven v roce 1946 (stačilo se podívat i na Internet). Záznamy ze soudního procesu s nacistickými lékaři v Norimberku, kde jsou ve výpovědích často zmiňováni lékaři z Dachau (ti byli ovšem souzeni ve zvláštních procesech³), je dostupný buď na Internetu,⁴ nebo např. v populární publikaci V. Spitzové *Ďáblovi doktoři*.

4) Hitler neobsadil druhou republiku (s. 16), ale „jen“ české země (bez odtrženého Slovenska a Karpatské Ukrajiny) – tzv. „zbytkové Česko“ (v nacistickém žargonu *Rest-Tschechei*).

Co se týká formálních náležitostí, množství nedostatků lze ještě považovat za únosné. Zde autora upozorňuji na to, že názvy kapitol by neměly být na konci strany (viz s. 1!), v poznámkovém aparátu se občas vyskytlo špatné formátování (řádkování 1,5 s. 3) a cizojazyčné názvy v textu se píšou kurzivou stejně jako např. tituly knih. V práci se vyskytl i výraz „...v nadmořské výšce přes 500 metrů nad mořem.“ (s. 4). To je však jen nedopatření. Dále bych připomněl, že dnes už v českém textu neuvádíme název města Danzig (s. 7), ale Gdaňsk, stejně jako neříkáme Posen, ale Poznaň. Slohová stránka byla v pořádku, občas se vyskytly pravopisné chyby (neshoda podmětu s přísudkem na s. 5) a chyby v interpunkci. Dále by měl autor v celé práci používat jednotný úzus v psaní velkých a malých písmen: Kde to kolísá, tam se držet jedné varianty (např. Třetí říše x třetí říše).

Bakalářská práce nepřináší bohužel nic moc nového, její přínos spatřuji jako přehledný popis každodennosti vězňů v KT Dachau. Stanovené cíle byly více či méně splněny. Otázky, které si autor položil, však byly značně triviální a odpovědi očekávatelné. Největší slabinou práce je pramenná základna a „odbytí“ archivního výzkumu, který předpokládalo zadání bakalářské práce. Práce podrobněji nereflektuje specifika českých vězňů a jejich osudů a nezmiňuje ani poválečné procesy s představiteli KT Dachau.

Předložená bakalářská práce však ještě splňuje základní požadavky kladené na tento typ kvalifikačních prací, a proto ji **doporučuji k obhajobě** a navrhuji klasifikovat známkou **dobře**.

Otázky k obhajobě: 1) Vysvětlete blíže pojmy „padlí andělé“ a „vězni z povolání“. 2) Jak se do Dachau dostali nebo mohli dostat státní příslušníci Švýcarska, USA nebo Iráku?

Pardubice 21. ledna 2013

Mgr. René Novotný

LITERATURA

HUTTON, Christopher. *Race and Third Reich: Linguistics, Racial Anthropology and Genetics in Dialectic of Volk*. Cambridge (UK), 2005. ISBN 0-7456-3176-2.

PROCTOR, Robert N. *Rasová hygiena: Lékařství v době nacismu*. Praha, 2009. ISBN 978-80-200-1763-5.

SPITZOVÁ, Vivien. *Ďáblovi doktoři: Zpráva o hrůzných nacistických experimentech na lidech*. Praha, 2009. ISBN 978-80-7381-530-1.

³ Záznamy z tohoto procesu: <http://www1.jur.uva.nl/junsv/JUNSVEng/DTRR/Dachau%20Trials%20start.htm>.

⁴ Záznamy z procesu s nacistickými lékaři: <http://www.mazal.org/archive/nmt/01/NMT01-C001.htm>.